

Obilježja vanjske trgovine SAD-a

Živić, Paolo

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:627404>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Paolo Živić

**OBILJEŽJA VANJSKE TRGOVINE SJEDINJENIH AMERIČKIH
DRŽAVA**

Završni rad

Pula, 2018

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Paolo Živić

**OBILJEŽJA VANJSKE TRGOVINE SJEDINJENIH AMERIČKIH
DRŽAVA**

Završni rad

JMBAG: 0303052441

STUDIJSKI SMJER: POSLOVNA INFORMATIKA

PREDMET: MEĐUNARODNA EKONOMIJA

ZNANSTVENO PODRUČJE: Društvene znanosti

ZNANSTVENO POLJE: Ekonomija

ZNANSTVENA GRANA: Međunarodna ekonomija

MENTORICA: prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić

Pula, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani PAOLO ŽIVIĆ, kandidat za prvostupnika POSLOVNE INFORMATIKE, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, PAOLO ŽIVIĆ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom OBILJEŽJA VANJSKE TRGOVINE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OBILJEŽJA GOSPODARSTVA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA	2
2.1. Trgovinska politika Sjedinjenih Američkih Država	7
2.2. Trgovinski sporazumi Sjedinjenih Američkih Država	11
2.2.1. Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA)	11
2.2.2. Trans-pacifičko partnerstvo	13
2.2.3. Transatlantsko trgovinsko i investicijsko partnerstvo	15
3. OBILJEŽJA VANJSKE TROGIVNE SJEDINJENIH AMERIČKI DRŽAVA	17
3.1. Obilježja robne razmjene Sjedinjenih Američkih Država	17
3.2. Obilježja trgovine uslugama Sjedinjenih Američkih Država	22
3.3. Kretanje ukupnog izvoza i uvoza Sjedinjenih Američkih Država	25
4. ZAKLJUČAK	26
LITERATURA	28
SAŽETAK	31
SUMMARY	32

1. UVOD

Tema ovog završnog rada su obilježja vanjske trgovine SAD-a. Vanjska trgovina je gospodarska djelatnost koja obuhvaća razmjenu proizvoda i usluga s inozemstvom. Osim vanjske trgovine ovaj rad obuhvaća i trgovinsku politiku, detaljno opisuje ukupnu trgovinu, vrstu proizvoda i usluga koji se uvoze i izvoze te direktne strane investicije. Također razmatra vrijednost ukupnog izvoza i uvoza SAD-a te njegovu strukturu po zemljama i proizvodima. U radu se spominju i najvažniji sporazumi koje je SAD potpisao, od kojih neki još nisu stupili na snagu. Cilj ovog završnog rada je detaljno analizirati trgovinu SAD-a, s kojim zemljama SAD trguje i koje proizvode najčešće uvozi i izvozi u razdoblju od 2005. godine do 2017. godine.

Rad se sastoji od tri poglavlja. U drugom poglavlju rada analizira se gospodarstvo SAD-a od 2005. do 2016. godine, BDP, BDP po stanovniku, nezaposlenost, inflacija i javni dug. Također u nastavku drugog poglavlja opisuje se i analizira trgovinska politika SAD-a, kreatori trgovinske politike u SAD-u, glavni trgovinski sporazumi te njihove koristi i nedostaci. Rad analizira i prosječne carine, carine koje su na snazi i stanje gospodarstva u 2017. godini.

U trećem dijelu prikazana je trgovina robom i uslugama SAD-a za razdoblje od 2005. godine do 2017. godine. Detaljnije je opisana 2016. godina te su prikazani proizvodi i usluge kojima se najčešće trgovalo. Treći dio završava analizom tekućeg računa SAD-a.

Za izradu ovog rada korištena je strana i domaća literatura. Svi podaci prikupljeni su s web stranica WITS (engl. World integrated Trade Solutions) i ITC (engl. International trade centre). Prilikom izrade korištene su metode deskripcije, analize, sinteze i usporedbe.

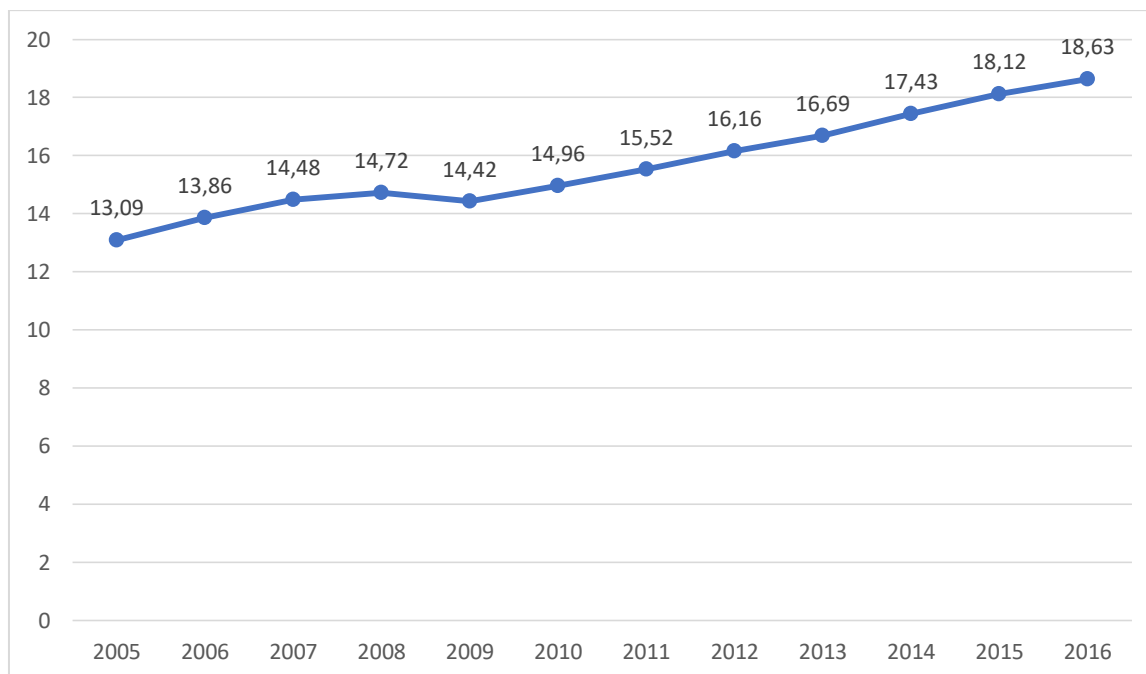
2. OBILJEŽJA GOSPODARSTVA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

Prije analize vanjske trgovine i vanjskotrgovinske politike SAD-a prikazat će se odabrani pokazatelji gospodarskog razvoja SAD-a. Na te pokazatelje značajno je utjecala financijska kriza koja je i započela u SAD-u. Do krize je došlo zbog niskih kamatnih stopa državnih obveznica, što je natjeralo investitore da potraže drugi način zarade pa su počeli ulagati u hipotekarne vrijednosnice. Kako su cijene hipoteka rasle te su ih velike agencije rangirale kao jako sigurna ulaganja, svi su počeli ulagati u njih. Međutim, velikim djelom zbog pohlepe i želje za više novca, banke su počele olako dodjeljivati rizične kredite s promjenjivom kamatnom stopom bez dokaza o primanjima pojedinca. To je rezultiralo nemogućnošću isplate i došlo je do velike krize koja se proširila po cijelom svijetu jer SAD, kao velika gospodarska sila, neposredno utječe na sve i jer je dio investitora posuđivao novac od ostalih zemalja. Kriza hipotekarnih kredita, pad cijena kuća, neuspjeh investicijskih banaka, niska kreditna sposobnost i globalno gospodarsko usporavanje gurnuli su SAD u recesiju do sredine 2008. godine, što je bio najdublji i najdulji pad od Velike depresije. Kako bi pomogao u stabilizaciji financijskih tržišta, američki Kongres je u listopadu 2008. godine uložio 700 milijardi dolara zakašnjelih sredstava i osnovao program za pomoć posrnutim kompanijama (engl. Troubled Asset Relief Program - TARP). Vlada je koristila neka od tih sredstava za kupnju kapitala u američkim bankama i industrijskim korporacijama, od kojih je većina vraćena vladi početkom 2011. godine. U siječnju 2009. kongres je odobrio, a bivši predsjednik Barack Obama potpisao, zakon koji osigurava dodatne fiskalne poticaje od 787 milijardi dolara koji će se koristiti tijekom 10 godina za stvaranje radnih mjesta i oporavak gospodarstva. U 2010. i 2011. godini deficit saveznog proračuna dosegnuo je gotovo 9% BDP-a. Savezna vlada je 2012. godine smanjila rast potrošnje te se deficit smanjio na 7,6% BDP-a. Prihodi od poreza i drugih izvora u SAD-u manji su, kao postotak BDP-a, od onih u većini drugih zemalja¹. Gospodarstvo je dobilo dodatnu podršku kroz ekspanzivnu monetarnu

¹ „The World Fact Book“, *Central Intelligence Agency*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).

politiku. To uključuje ne samo održavanje kamatnih stopa na donjoj granici, već i nekonvencionalnu praksu vlade koja kupuje velike iznose financijske imovine kako bi povećala novčanu ponudu i zadržala dugoročne niske kamatne stope - praksa poznata kao "kvantitativno ublažavanje".²

Grafikon 1. Kretanje BDP-a SAD-a od 2005. do 2016. godine (u bilijunima \$)

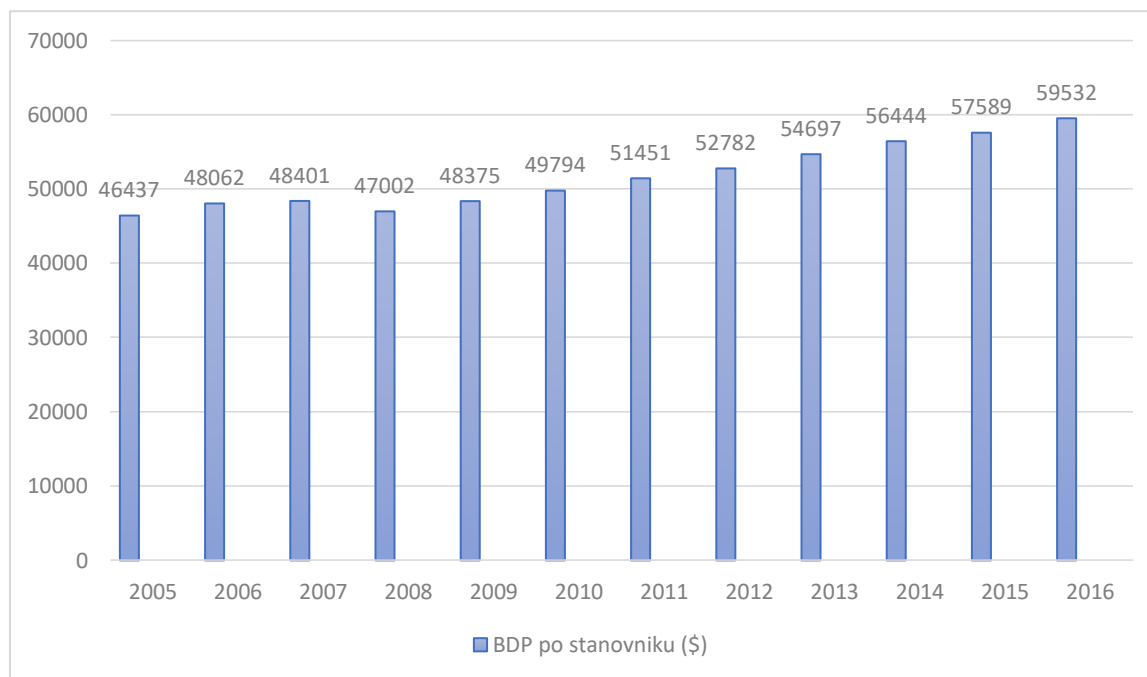

Izvor: *The World Bank*, <https://www.worldbank.org/>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).

U 2005. godini BDP SAD-a iznosio je 13,09 bilijuna dolara, čineći SAD trećom zemljom po vrijednosti BDP-a, odmah iza Kine i Europske unije. Vidljiv je rast BDP-a do 2008. godine (14,72 bilijuna dolara), nakon čega dolazi do velike krize u SAD-u i BDP 2009. godine pada na 14,42 bilijuna dolara. Nakon krize iz 2009. godine uslijedile su dvije godine nešto sporijeg rasta. Zatim je u 2012. godini BDP iznosio 16,16 bilijuna dolara, a u 2016. godini 18,63 bilijuna dolara (u četiri godine povećao se za 2,47 bilijuna dolara).

² „U.S. Economic Outlook“, *FocusEconomics*, 26. lipanj 2018., <https://www.focus-economics.com/countries/united-states>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

Grafikon 2. Kretanje BDP-a po stanovniku u SAD-u od 2005. do 2016. godine (u \$)

Izvor: *The World Bank*, <https://www.worldbank.org/>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).

BDP po stanovniku je u 2005. godini iznosio 46037 dolara te je rastao do 2007. godine, kad je iznosio 48401 dolara. Zatim je zbog krize došlo do stagnacije te je 2008. godine BDP po stanovniku iznosio 47002 dolara, a 2009. godine 48375 dolara. Nakon toga je SAD izašao iz krize i BDP po stanovniku je snažno rastao. BDP po stanovniku je 2010. godine iznosio 49794 dolara, a 2016. godine 59532 dolara (u šest godina narastao je za 9738 dolara).

U Tablici 1. prikazana je stopa nezaposlenosti, inflacija, stanje tekućeg računa i javni dug u razdoblju od 2005. godine do 2016. godine.

Tablica 1. Prikaz nezaposlenosti, inflacije, tekućeg računa u BDP-u i javni dug u BDP-u (u %)

Godina	Nezaposlenost (%)	Inflacija (%)	Tekući račun u BDP-u (%)	Javni dug u BDP-u (%)
2005	4,61	3,39	-5,69	56,30
2006	4,62	3,23	-5,82	55,30
2007	5,78	2,85	-4,91	55,65

2008	9,25	3,84	-4,63	64,04
2009	9,63	-0,36	-2,58	76,34
2010	8,95	1,64	-2,88	85,62
2011	8,07	3,16	-2,87	90,20
2012	7,38	2,07	-2,64	94,41
2013	6,17	1,46	-2,09	96,61
2014	5,28	1,62	-2,14	96,89
2015	4,87	0,12	-2,40	97,37
2016	4,36	1,26	-2,43	99,46

Izvor: The World Bank, <https://www.worldbank.org/>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).

U 2005. godini nezaposlenost je iznosila 4,61% od ukupnog radno sposobnog stanovništva. Onda u 2008. godini dolazi do velikog rasta nezaposlenosti kojoj je uzrok velika financijska kriza u SAD-u i stopa nezaposlenosti iznosi 9,25% u 2008. godini i 9,63% u 2009. godini. Nakon toga slijedi oporavak SAD-a i 2011. godine stopa nezaposlenosti je snižena na 8,07% i nastavlja se snižavati. Tako je 2016. godine stopa nezaposlenosti iznosila 4,36%.

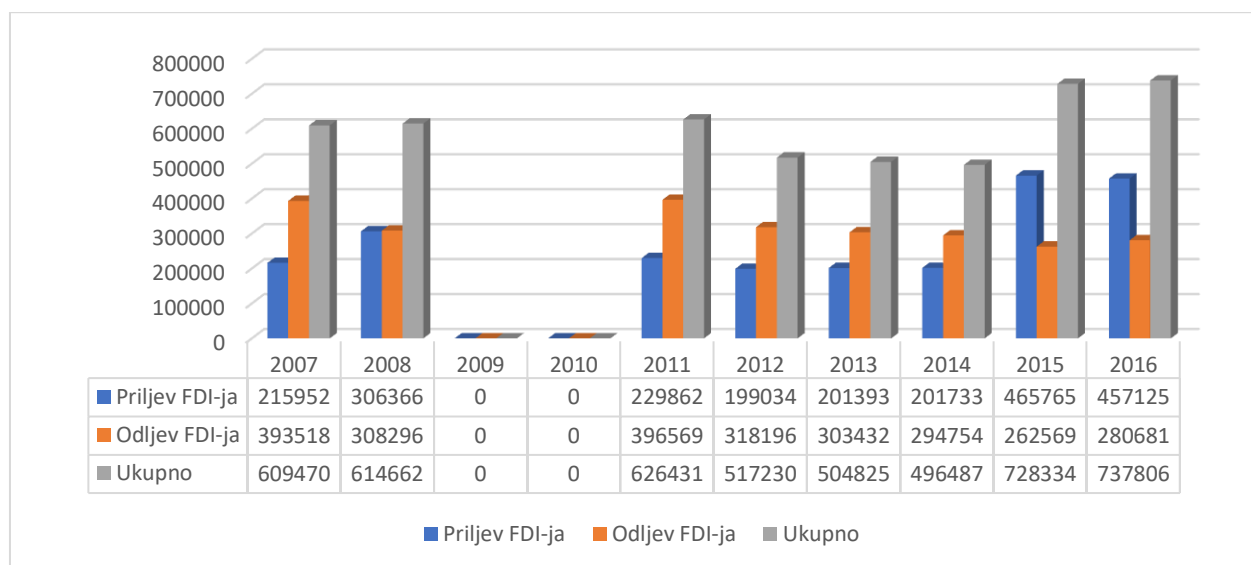
Inflacija je 2005. godine prema indeksu potrošačkih cijena (engl. consumer price indeks - CPI) iznosila 3,39% na godišnjoj razini. U prosjeku se kretala oko 2-3% posto, osim 2009. i 2010. godine zbog već poznate krize u SAD-u. U 2016. godini inflacija je iznosila 1,26%.

Tekući račun u BDP-u SAD-a je u 2005. godini iznosio -5,69%. U razdoblju od 2005. do 2016. godine vidljivo je da je tekući račun u BDP-u konstantno u deficitu i 2009. godine se smanjio na -2,58% te se do 2016. godine kretao oko -2%.

Javni dug u BDP-u je u 2005. godini iznosio 56,30%. Zatim 2009. godine raste na 76,34% i nastavlja snažno rasti. Tako se od 2011. do 2016. godine kretao iznad 90% BDP-a.

Grafikon 3. prikazuje tok ukupnih direktnih stranih investicija (engl. Foreign direct investments - FDI) SAD-a. FDI je jedan od glavnih pokretača gospodarstva SAD-a, potiče zapošljavanje i kompletan rast gospodarskog sektora. SAD je vodeća zemlja u svijetu po FDI-ju.

Grafikon 3. Tokovi direktnih stranih investicija od 2007. do 2016. godine (u milijunima \$)

Izvor: *International Trade Centre*, <http://www.intracen.org/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

U 2007. godini ukupne direktne strane investicije iznosile su 609470 milijuna dolara (odljev FDI-ja 399518 milijuna, priljev FDI-ja 215952 milijuna), a u 2008. godini došlo je do povećanja na ukupno 614662 milijuna dolara. Naredne dvije godine nije bilo FDI-ja zbog velike gospodarske krize i nesigurnosti u SAD-u. Zatim je nakon oporavka 2011. godine ukupni FDI iznosio 626431 milijuna dolara, nakon čega slijede oscilacije do 2015. godine kada je opet došlo do rasta. I zadnju promatranu godinu (2016. godina) ukupni FDI iznosio je 737806 milijuna dolara (od toga je priljev FDI-ja 457125 milijuna, a odljev FDI-ja 280681 milijuna).

Većina FDI-ja odvija se između SAD-a i EU, prema grafu je vidljivo da se puno više ulaže u SAD, što je rezultat dobre gospodarske klime i drugih faktora kao što su³:

- Otvoreni režim ulaganja
- Velika ekonomija s velikim i raznovrsnim tržištima potrošača
- Kvalificirana radna snaga
- Fakultetske zajednice, koje pomažu u razvoju vještina

³ „Foreign Direct Investment in The United States“, *Economics & Statistics Administration*, listopad 2013., http://www.esa.doc.gov/sites/default/files/Foreign-Direct-Investment-in-the-United-States-October-2013_0.pdf, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

- Neka od najboljih znanstvenih sveučilišta na svijetu
- Predvidljivi i stabilni regulatorni režim, uključujući odgovarajuće zaštite intelektualnog vlasništva
- Adekvatna infrastruktura
- Novi izvori energije

2.1. Trgovinska politika Sjedinjenih Američkih Država

Trgovinska politika definira standarde, ciljeve, pravila i propise koji se odnose na trgovinske odnose između zemalja. Te su politike specifične za svaku zemlju i formulirane su od strane njihovih javnih dužnosnika. Njihov je cilj potaknuti međunarodnu trgovinu nacije. Trgovinska politika neke zemlje uključuje propise o inspekciji, carine i kvote. Glavna motivacija za trgovinsku razmjenu s ostatkom svijeta je poticanje gospodarskog rasta, stvaranje profita i boljeg životnog standarda za građane putem izvoza i uvoza dobara koje ne mogu sami proizvoditi ili su jeftiniji u ostatku svijeta, a važni su za normalno funkcioniranje države. Izuzetno je važno održati ravnotežu između izvoza i uvoza. Preveliki uvoz dovodi do deficita, što može dovesti zemlju u krizu, dok preveliki izvoz rezultira mogućom inflacijom i povećanjem cijena u zemlji. Trgovinska politika SAD-a izuzetno je važna jer je SAD jedna od najvećih svjetskih sila, koja predstavlja najvećeg svjetskog uvoznika i izvoznika. Stoga svaka trgovinska odluka SAD-a može u velikoj mjeri utjecati na svjetsko tržište⁴.

Ured Međunarodnog prometa i trgovine (engl. Office of International Transportation and Trade) upravlja svim pitanjima vezanim uz međunarodnu trgovinsku politiku o transportu unutar mehanizma međuagencijske trgovinske politike, koja je uspostavljena za razvoj i koordinaciju provedbe trgovinske politike. Nakon Zakona o proširenju trgovine iz 1962. godine počelo se govoriti o stvaranju

⁴ „Trade Policy“, *Economy Watch*, 29. lipanj 2010. <http://www.economywatch.com/international-trade/trade-policy.html>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

pravnog okvira vanjsko trgovinske politike SAD-a te je kreiran mehanizam koji se sastoji od tri razine povjerenstava⁵:

1. Odbor za trgovinsku politiku (engl. Trade Policy Staff Committee- TPSC), kojeg podupire više od 80 pododbora koji su odgovorni za regionalna i funkcionalna pitanja i nekoliko radnih skupina koje se bave pojedinim pitanjima (većinom skupljaju podatke i rade analize). TPSC-om upravlja i predsjedava Ured Sjedinjenih država za trgovinu (engl. United States Trade Representative- USTR);
2. Grupa za praćenje trgovinske politike (engl. Trade Policy Review Group- TPRG), kojom također upravlja i predsjedava USTR ili odbor zamjenika Nacionalnog gospodarskog vijeća, kojoj se dodjeljuje odgovornost za rješavanje pitanja koja su spornija i / ili složenija od onih kojima upravlja TPSC (u toj grupi se analiziraju izvještaji i izrađuju konkretni prijedlozi koji će biti izloženi na sastanku kabineta predsjednika SAD-a);
3. Vijeće nacionalnog gospodarstva (engl. National Economic Council) je posljednji u nizu mehanizama trgovinske politike, a sastoji se od članova Vlade s ili bez predsjednika. Vijeće ima glavnu ulogu u formiranju trgovinske politike. Odluke se donose na ekonomskim sastancima kabineta predsjednika koji nemaju službenu formu.

Trodijelni mehanizam trgovinske politike među agencijama osmišljen je tako da se analiziraju trgovinski problemi i razrađuju razlike u politici na najnižoj mogućoj razini. Obično je slučaj da se međuagencijski konsenzus o pitanjima postigne na razini TPSC-a. Ured Međunarodnog prometa i trgovine identificira i osigurava da osobe u odjelu sudjeluju u onim pododborima TPSC-a koji su relevantni za rad Odjela. Interesi trgovinske politike u transportnom sektoru obuhvaćaju regionalne i funkcionalne pododbore TPSC i posebne radne skupine.

U okviru postojećeg mehanizma kreiranja vanjskotrговinske politike SAD-a razmatraju se bilateralni, regionalni i multilateralni trgovinske sporazumi s drugim državama. Zakonska osnova za usvajanje je i Trgovinski zakon iz 1974. i 1988.

⁵ „Transportation and Trade“, *US Department of Transportation*, <https://www.transportation.gov/policy/international-policy-and-trade/transportation-trade>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

godine, a važnu ulogu ima i Komisija za međunarodnu trgovinu SAD-a (USITC) koja prikuplja sve statističke podatke vezane za trgovinu kako bi se provela analiza.

Trgovinski sporazumi su najbolji način otvaranja tržišta, smanjenja prepreka u trgovini te unapređenja vladavine prava u partnerskoj zemlji. Smanjenjem trgovinskih barijera te stvaranjem stabilnijeg i transparentnijeg trgovinskog i investicijskog okruženja, pruža se mogućnost američkim poduzećima da lakše i jeftinije izvoze svoje proizvode i usluge u partnerske zemlje i uvoze iz stranih zemalja sredstva koja su njima nedostupna ili jeftinija.

U 2017. godini na domaćoj razini američko gospodarstvo je i dalje najveće na svijetu. Gospodarstvo SAD-a predstavlja oko 20% ukupne globalne proizvodnje i još je veće od one u Kini. Gospodarstvo SAD-a ima visoko razvijeni i tehnološki napredni sektor usluga, koji čini oko 80% njegovog gospodarstva. U gospodarstvu SAD-a dominiraju tvrtke usmjerene na usluge u područjima kao što su tehnologija, financijske usluge, zdravstvo i maloprodaja. SAD je drugi po veličini proizvođač u svijetu i lider u industrijama visoke vrijednosti kao što su automobili, zrakoplovni sektor, strojevi, telekomunikacije i kemikalije. Poljoprivreda, s druge strane, predstavlja manje od 2% proizvodnje. Međutim, velike količine obradivog zemljišta, napredne poljoprivredne tehnologije i velikodušne državne subvencije čine SAD mrežnim izvoznikom hrane i najvećom poljoprivrednom zemljom izvoznicom na svijetu.

Glavnu ulogu u trgovinskoj politici SAD-a trenutačno ima predsjednik Donald Trump koji je napravio politički zaokret, osobito u pogledu trgovinske politike. To je započelo povlačenjem SAD-a iz Trans-pacifičkog partnerstva (engl. Trans-Pacific Partnership - TPP) i nastavilo se ponovljenim prijetnjama o napuštanju Sjevernoameričkog sporazuma o slobodnoj trgovini (NAFTA). Prethodno dogovoreni trgovinski ugovori mogli bi propasti zbog Trumpovog stava da uvoz proizvoda iz druge države u SAD treba biti izložen istoj carini kakvu je nametnula ta država na izvoz SAD-a. Nedavna odluka o uvođenju carina na uvoz aluminija i čelika iz „sigurnosnih“ razloga možda je još jedan primjer neuobičajenog pristupa trgovinskoj politici. Temelj tih aktivnosti je stajalište da se SAD suočava s nejednakim uvjetima zbog nepoštenih politika koje su usvojili njegovi trgovinski partneri, posebno oni koji imaju trgovinski višak s SAD-om. Carine na aluminij i čelik Trump je povezao s nacionalnom sigurnošću. Prijetio je carinama na europske automobile ukoliko EU

bude uzvratila na njegovu akciju, a ta je izjava dovela do pada cijena dionica europskih proizvođača automobila. Također je tvrdio da su za SAD „trgovinski ratovi dobri i lako osvojivi“.

Trumpova uprava je od 1. lipnja 2018. godine nametnula carinu od 25% na uvoz čelika i carinu od 10% na uvoz aluminija iz Europske unije, Kanade i Meksika. Carine će donijeti više štete nego koristi jer će povećati cijenu čelika, što će naštetiti potrošačima i Amerikancima koji rade u proizvodnim industrijama koje koriste čelik. Dobitnici su samo neke američke kompanije u industriji čelika i aluminija. Studija je naznačila da će to dovesti do procijenjenog gubitka od 146.000 radnih mjesta⁶. Gubici radnih mjesta mogli bi biti još veći ako druge zemlje nametnu svoje carine na uvoz raznih američkih proizvoda⁷.

SAD je do Trumpovog mandata dugo godina radio na smanjenju carina i većoj liberalizaciji vanjske trgovine, velikim djelom jer je i sam ovisio o sirovinama i nafti koja je dolazila s Bliskog istoka. Tako su carine u 21. stoljeću bile na povijesno niskoj razini. 2008. godine prosječna carina SAD-a („al valorem“) iznosila je 3,5% na cjelokupni uvoz. Za usporedbu možemo navesti carine u Njemačkoj i Velikoj Britaniji, koje su iznosile 5,2%, i u Japanu, koje su iznosile 5,1%. Carine u razvijenim zemljama bile su nešto manje nego u zemljama u razvoju, tako su carine u Brazilu iznosile 12,2%, a u Kini 9,9% zbog odluke koje su donesene WTO-om⁸.

U 2016. godini na 36,8% proizvoda nije bilo carina, na 31,4% carina je bila do 5%, a na 21,1% proizvoda carina je bila između 5-10%. Od toga je 10,9% bilo ad valorem carine i 4,8 obične carine. Većina carina primjenjivala se na poljoprivredne proizvode, lov, ribolov, šumarstvo, naftu itd⁹.

⁶ Timmons, H., „Five US jobs will be lost for every new one created by Trump's steel tariffs“, *Quartz*, 5. ožujak 2018., <https://qz.com/1221912/trump-tariffs-five-us-jobs-will-be-lost-for-every-new-one-created-by-trumps-steel-tariffs/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

⁷ „President Donald Trump wants tariffs on steel and aluminium“, *The Economist*, 2 ožujak 2018., <https://www.economist.com/finance-and-economics/2018/03/02/president-donald-trump-wants-tariffs-on-steel-and-aluminium>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

⁸ *World Tariff Profiles 2008*, Ženeva, World Trade Organization and International Trade Centre UNCTAD/WTO, 2008.

⁹ Trade policy review 14. studeni 2016. godine str. 45, World Trade Organization, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).

2.2. Trgovinski sporazumi Sjedinjenih Američkih Država

SAD ima bilateralne trgovinske sporazume s dvadeset zemalja (Australija, Bahrein, Čile, Kolumbija, Izrael, Jordan, J. Korea, Maroko, Oman, Panama, Peru i Singapur). U ovom tekstu spomenut ćemo samo najznačajnije multilateralne ili regionalne sporazume koji nose ili bi trebali nositi najveći dio svjetske trgovinske razmjene.

To su:

1. Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (engl. North American Free Trade Agreement - NAFTA),
2. Trans-Pacifičko partnerstvo (engl. Trans-Pacific Partnership - TPP),
3. Transatlantsko trgovinsko i investicijsko partnerstvo (engl. Transatlantic Trade and Investment Partnership - TTIP).

2.2.1. Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA)

Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA) sklopljen je između Kanade, SAD-a i Meksika te predstavlja trenutno najvažniji multilateralni sporazum SAD-a. Većina trgovinske razmjene SAD-a ostvaruje se putem ovog sporazuma. Sve je započelo 1989. godine kada su Kanada i SAD sklopili bilateralni ugovor o slobodnoj trgovini. Tadašnji meksički predsjednik odlučio je prići SAD-u i uključiti se u taj dogovor. Meksiko je u tom dogovoru vidio izlaz iz dužničke krize u kojoj se tada nalazio, a SAD se, zbog blizine Meksika i velikog meksičkog tržišta od preko sto milijuna ljudi, odlučio uključiti u pregovore unatoč velikom otporu iz Kongresa zbog mogućnost velikog gubitka radnih mjesta i preseljenja proizvodnje u Meksiko. U prosincu 1992. godine tadašnji predsjednik SAD-a George H. W. Bush, tadašnji meksički predsjednik Carlos Salinas de Gortari i tadašnji kanadski predsjednik Brian Mulroney potpisali su Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini. Sporazum je dopunjen u kolovozu 1993. godine: Sjevernoamerički sporazum o ekološkoj suradnji (North American Agreement on Environmental Cooperation, NAAEC) i

Sjevernoamerički sporazum o suradnji u području rada (North American Agreement on Labor Cooperation, NAALC). Sporazum je službeno stupio na snagu 1. siječnja 1994. godine i otvorilo se, nakon Europske unije, drugo najveće slobodno tržište na svijetu s oko 480 milijuna ljudi. Iste godine SAD-e je uklonio carine na meksičke mesne proizvode. Meksička motorna vozila dobila su pristup kanadsko-američkom tržištu, a zauzvrat je Meksiko smanjio carine na njihove automobile s 20% na 10%. U siječnju 1998. godine Meksiko je eliminirao carine na većinu voćnih proizvoda iz SAD-a, dok je SAD eliminirao carine na pšenicu i pamuk iz Meksika. Kanada je 2002. godine eliminirala carine na brašno, meso i šećer iz Meksika, a 2003. godine Meksiko je eliminirao carine na američku pšenicu, mlijeko, meso i rižu te ukinuo carinu na kanadsko-američke automobile i auto dijelove.

„Američka trgovina s partnerima više se nego utrostručila od stupanja na snagu sporazuma i raste brže od trgovine s ostatkom svijeta. Od 1993. godine trgovina s Meksikom rasla je brže od trgovine s Kanadom ili s državama izvan NAFTA-e. 2011. godine trgovina između članica NAFTA-e iznosila je preko bilijun dolara. Meksiko i Kanada činili su 34% ukupnog izvoza SAD-a u 2016. godini. Što se tiče uvoza iz SAD-a, Kanada zauzima drugo mjesto i Meksiko treće. Te dvije zemlje činile su 26% uvoza SAD-a u 2016. godini“¹⁰.

SAD je najviše izvezio dijelove za motorna vozila, motorna vozila i ostalo, dok je najviše uvezio automobile i naftu. Vezano uz ovaj, moglo bi se reći, najvažniji sporazum SAD-a bilo je dosta nesuglasica. Većina stručnjaka smatra da je sporazum pozitivno utjecao na ekonomiju, ali najveći kritičari ističu da je došlo do velikog gubitka radnih mjesta i stagnacije plaća jer se veliki dio proizvodnje preselio u Meksiko zbog jeftinije radne snage. Također kažu da je većina manjih poduzeća propala ili znatno smanjila prihode, dok su velika poduzeća koja se fokusiraju na izvoz još više zaradila. Međutim, većina ekonomista smatra da je veliki dio izgubljenih radnih mjesta zamijenjen novima, od kojih su neka nastala vezano za vanjsku trgovinu i plaćena su 15-20% više nego izgubljena radna mjesta zahvaljujući većoj optimizaciji radnih mjesta.

¹⁰ Angeles Villarreal, M. i I. F. Fergusson, „The North American Free Trade Agreement (NAFTA)“, *Federation of American Scientists*, 24. svibanj 2017., <https://fas.org/sgp/crs/row/R42965.pdf>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.), str. 11

Možemo zaključiti da se ukupna trgovina između te tri zemlje utrostručila od 1994. godine do 2016. godine te da pozitivno djeluje na BDP, ali u maloj mjeri, od 5% ili za 80 milijardi dolara, stimulira američko gospodarstvo. Negativna posljedica je da je od 1,7 milijardi dolara (1993. godine) suficita došlo do 54 milijarde dolara deficita (2014. godine). Nadalje, Institut za ekonomsku politiku (engl. Economic Policy Institute) tvrdi da je porast uvoza izazvao gubitak 600 000 američkih radnih mjesta u dva desetljeća, iako priznaju da bi se dio gubitka radnih mjesta dogodio bez obzira na NAFTA-u¹¹. Teško je otkriti uzrok tim negativnim posljedicama zbog više faktora, ali smatra se da su najveći utjecaj imali trgovina s Kinom, koja se 2001. godine pridružila WTO-u, i razvoj tehnologije. U 2018. godini predsjednik SAD-a Donald Trump najavio je ponovne pregovore oko NAFTA-e, prijeteci da će napustiti pregovore jer taj sporazum smatra nepravednim prema SAD-u. Prema članku 2 Ustava SAD-a predsjednik ima ovlasti za kreiranje vanjske trgovine, može izaći iz NAFTA-e šest mjeseci nakon što pošalje pismeni zahtjev članovima.

2.2.2. *Trans-pacifičko partnerstvo*

Trans-pacifičko partnerstvo (TPP) je trgovinski sporazum između Australije, Bruneja, Kanade, Čilea, Japana, Malezije, Meksika, Novog Zelanda, Perua, Singapura, Vijetnama i SAD-a potpisan 4. veljače 2016. godine, koji nije ratificiran i nije stupio na snagu. Tih dvanaest država čini 40% ukupnog svjetskog BDP-a i trebalo je činiti 1/3 ukupne trgovine. Sporazum je trebao biti jedan od najvećih na svijetu i trebao je eliminirati većinu carina i smanjiti trgovinsku snagu Kine, s time da bi se neke carine eliminirale odmah nakon ratifikacije, a neke kroz određeni period. TPP nije se odnosio samo na trgovinu već su bile dotaknute i druge teme kao što su minimalna plaća, prava radnika i rad djece. Dosta je bilo rasprava o mogućim pozitivnim i negativnim utjecajima tog sporazuma na ekonomiju SAD-a. Postoje pretpostavke da bi sporazum mogao povećati BDP SAD-a i smanjiti cijenu dobara za krajnje korisnike, međutim moglo bi doći do gubitka velikog broja radnih mjesta. Ali,

¹¹ McBride, J. i M. Aly Sergie, „NAFTA's Economic Impact“, *Council on Foreign Relations*, 2017., <https://www.cfr.org/background/naftas-economic-impact>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

određenih dokaza za takve pretpostavke nema i pregovori su se odvijali iza „zatvorenih vrata“, tako da se ne zna što je točno sve dogovoreno.

Ključne značajke TPP-a ¹²:

- Sveobuhvatni pristup tržištu. TPP otklanja ili smanjuje carine i necarinske barijere kroz uglavnom svu trgovinu robama i uslugama i pokriva cijeli spektar trgovine, uključujući trgovinu roba i usluga i investicije, kako bi se stvorile nove prilike i koristi za tvrtke, radnike i potrošače;
- Regionalni pristup obvezama. TPP olakšava razvoj proizvodnih i opskrbnih lanaca, neprekidnu trgovinu, povećava učinkovitost i podržava cilj stvaranja i održavanja radnih mjesta, podizanje životnog standarda, povećanje napora za očuvanje i olakšavanje prekogranične integracije te otvaranje domaćih tržišta;
- Obraćanje novim izazovima trgovine. TPP potiče inovacije, produktivnost i konkurentnost rješavanjem novih problema, uključujući razvoj digitalne ekonomije i uloge državnih poduzeća u globalnom gospodarstvu;
- Uključuje nove trgovinske izazove. TPP uključuje nove elemente koji nastoje osigurati da gospodarstva na svim razinama razvoja i poslovanja svih veličina mogu imati koristi od trgovine. To uključuje obveze da pomogne malim i srednjim poduzećima da razumiju Sporazum i iskoriste svoje mogućnosti. Sporazum također uključuje specifične obveze o razvoju i izgradnji kapaciteta trgovine, kako bi se osiguralo da sve stranke mogu ispuniti obveze iz Sporazuma i u potpunosti iskoristiti svoje prednosti;
- Platforma za regionalnu integraciju. TPP je namijenjen kao platforma za regionalnu gospodarsku integraciju i dizajniran je za uključivanje dodatnih gospodarstava diljem regije Azije i Pacifika.

„2017. godine došlo je do zaokreta i, umjesto ratifikacije i nastavljanja politike Baracka Obame, Donald Trump je odlučio da je taj ugovor štetan za SAD te je izašao

¹² „Summary of the Trans-Pacific Partnership Agreement“, *Office of The United States Trade Representative*, listopad 2015., <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2015/october/summary-trans-pacific-partnership>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

iz sporazuma¹³. Nezadovoljstvo ostalih zemalja zbog izlaska SAD-a nije ih omeo da nastave dogovore i sklope sličan sporazum bez SAD-a.

2.2.3. Transatlantsko trgovinsko i investicijsko partnerstvo

Transatlantsko trgovinsko i investicijsko partnerstvo (engl. Transatlantic Trade and Investment Partnership) je trgovinski sporazum između Europske unije i SAD-a, s ciljem uklanjanja prepreka u trgovini (carina, kvota i propisa) i osiguranja prosperiteta ekonomija obje strana. Pregovori su započeli u srpnju 2013. godine pa su bili zaustavljeni na neodređeno vrijeme do kraja predsjedničkih izbora u Sjedinjenim Američkim Državama 2016. godine, no do sredine 2017. godine predstavnici SAD-a i EU-a izrazili su spremnost da nastave pregovore. TTIP predstavlja najveći bilateralni trgovinski sporazum koji bi trebao spojiti dvije najveće ekonomije svijeta (imaju više od 50% BDP-a svijeta i 1/3 svjetske trgovine). Njegova tri glavna područja su pristup tržištu, specifična regulacija i šira pravila te načela i načini suradnje. Sporazum ima mnogo potencijala za stvaranje radnih mjesta i rast, a također pridonosi uspostavi visokih standarda za trgovinu u svijetu. Do sada je održano petnaest rundi pregovora, od kojih se zadnja održala u New Yorku u listopadu 2016. godine. Previđa se da bi do 2020. godine pregovori mogli biti dovršeni.

Centar za istraživanje ekonomske politike (Centre for Economic Policy Research - CEPR), jedna od vodećih nezavisnih organizacija EU-a za ekonomska istraživanja provodila je analizu utjecaja TTIP-a koju je Komisija procijenila. Studija CEPR-a predviđa da će TTIP povećati gospodarstva EU-a (120 milijardi eura, oko 0,5% BDP-a) i SAD-a (95 milijardi eura, oko 0,4% BDP-a), čiji bi godišnji rast trebao biti konzistentan.

Studija sadrži procjene određenih sektora koji bi trebali imati najviše koristi od TTIP-a, a to su: metalna industrija (povećanje izvoza do 12%), kemikalije (+9%), ostali gotovi proizvodi (+6%), transportne usluge (+6%), s naglaskom na motorna

¹³ „Withdrawal of the United States From the Trans-Pacific Partnership Negotiations and Agreement“, *Federal Register*, 23 siječanj 2017., <https://www.federalregister.gov/documents/2017/01/25/2017-01845/withdrawal-of-the-united-states-from-the-trans-pacific-partnership-negotiations-and-agreement>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

vozila (40%) i prerađevine hrane (+9%). Očekivan je rast poljoprivrede, šumarstva i ribarstva za 0,06%, iako postoji velika vjerojatnost da će se u nekim sektorima osjetiti negativan utjecaj partnerstva. Predviđa se stvaranje nekoliko milijuna radnih mjesta povezanih s izvozom. Znanstvenici smatraju da TTIP ne donosi koristi samo SAD-u i EU-u već i njihovim ostalim partnerima širom svijeta. Očekuje se trgovina od oko 99 milijardi eura zbog ekonomskog rasta i činjenice da će potrošači i poduzeća trećih država kupovati više i smanjit će se troškovi za izvoznike¹⁴.

Međutim, postoji dosta kritika na koje se odnose na taj sporazum. Neki tvrde da će se smanjiti minimalni standardi rada koji su dogovoreni i da će sporazum pogodovati samo velikim kompanijama. Postoje i kritike vezane uz genetski modificiranu hranu, koja bi se trebala legalizirati u Europskoj uniji. Problem se javlja pri usklađivanju zakona i regulacija. Kao negativan učinak TTIP-a smatra se smanjenje regulatornih prepreka trgovini, kao što su zakon o sigurnosti hrane, zakonodavstvo zaštite okoliša, bankarski propisi i suverene ovlasti pojedinih naroda. 2016. godine održani su veliki prosvjedi u pokušaju da se spriječi potpisivanje sporazuma. Britanska neprofitna organizacija „38 degrees“ skupila je više od 130 000 potpisa protiv sporazuma jer smatra da on šteti NHS-u (engl. National Health Service), standardima za sigurnost hrane, životinjama i demokraciji¹⁵.

¹⁴ „Transatlantic Trade and Investment Partnership“, *European Commission*, rujan 2013., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/september/tradoc_151787.pdf, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

¹⁵ Revesz, R., „TTIP: More than 130,000 people urge Barack Obama to kill controversial trade deal during UK visit“, *Independent*, 19. travanj 2018., <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/ttip-more-than-130000-people-urge-barack-obama-to-kill-controversial-trade-deal-during-uk-visit-a6991286.html>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

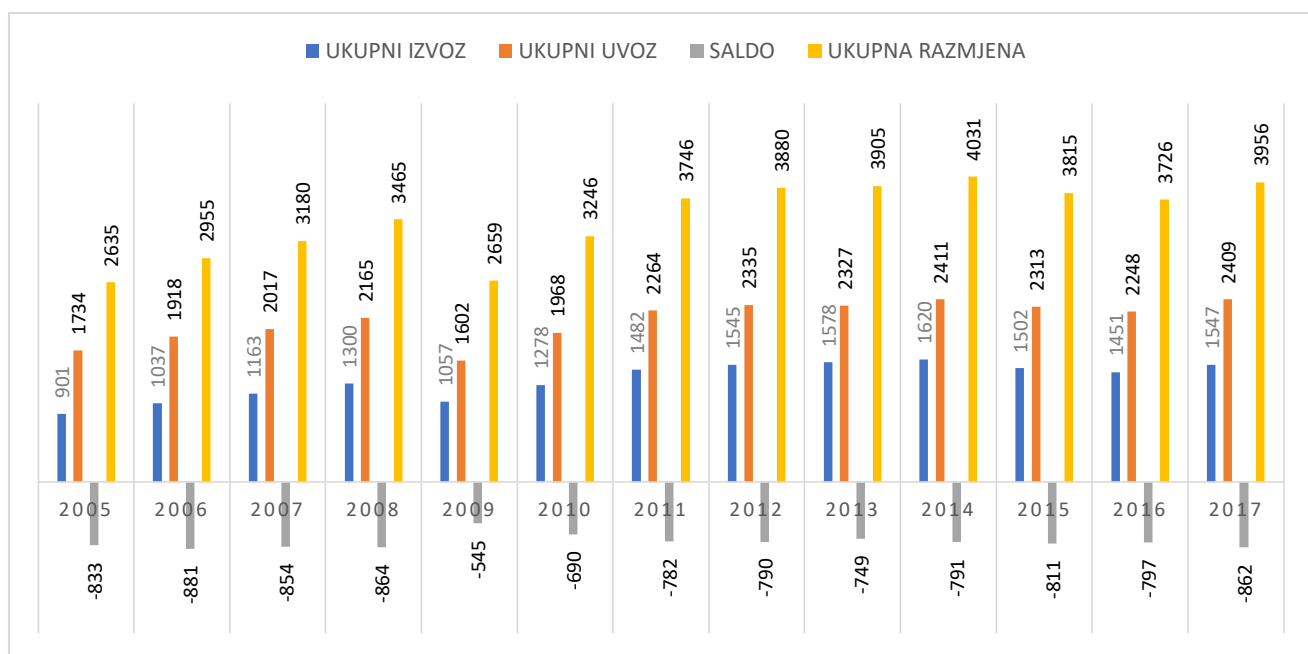
3.OBILJEŽJA VANJSKE TRGOVINE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

U ovom djelu govorit će se o vanjskoj trgovini SAD-a, odnosno o vrijednosti uvezenih i izvezenih proizvoda i usluga koje je SAD ostvario sa svojim trgovinskim partnerima. SAD je jedan od najvećih izvoznika i uvoznika na svijetu, stoga ima veliku ulogu na tržištu i njegova trgovinska politika utječe na sve ostale trgovinske politike direktno i indirektno. Veliki dio njegova gospodarstva vezan je za vanjsku trgovinu, što je razumljivo jer je SAD veliki proizvođač dobara visoke tehnologije, finalnih proizvoda visoke kvalitete koji su zbog globalizacije na svjetskoj razini sve popularniji (npr. mobiteli, video igre, razne aplikacije...). Međutim, veliki dio njihove proizvodnje baziran je na resursima iz istočnoazijskih zemalja. Dijelovi/sirovine dolaze iz istočnih zemalja zbog toga što je tamo sat rada jeftiniji i samim time su sirovine jeftinije.

3.1. Obilježja robne razmjene Sjedinjenih Američkih Država

Na Grafikonu 4. prikazana je trgovina proizvodima između SAD-a i ostatka svijeta u razdoblju od 2005. do 2017. godine. U razdoblju od 2005. do 2007. godine vidljiv je postepeni rast vanjske trgovine i SAD-a u korist uvoza, što rezultira deficitom vanjske trgovine, sve do kraja 2007. godine, kada je započela jedna od većih gospodarskih kriza u SAD-u, koja je kasnije zahvatila i cijeli svijet.

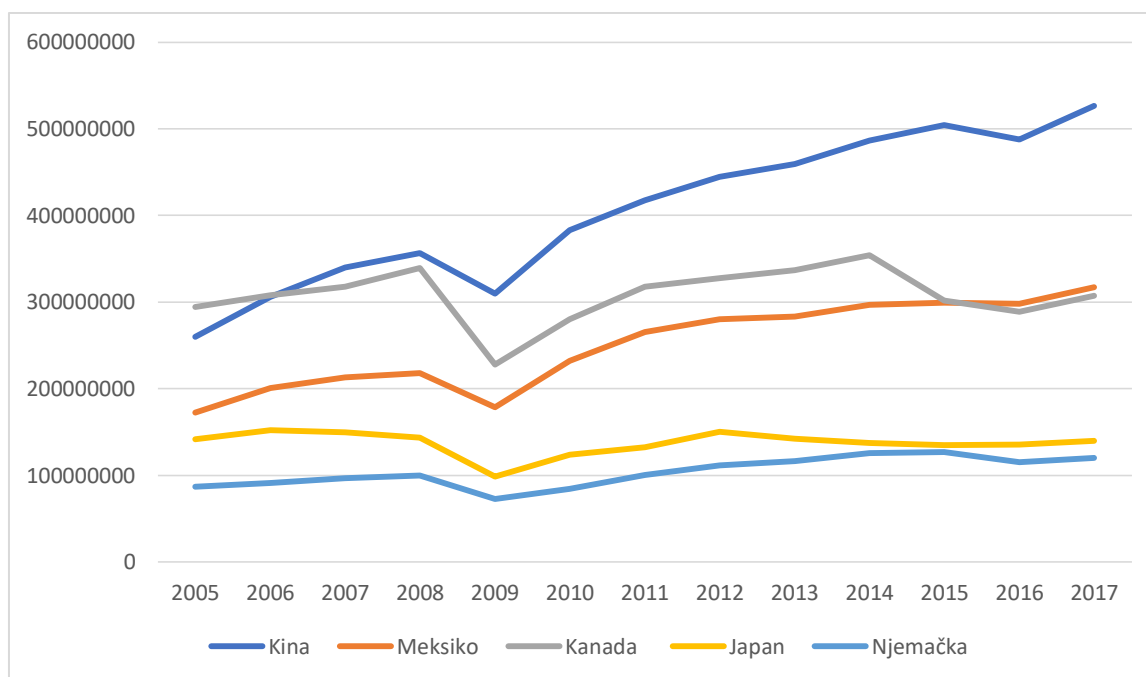
Grafikon 4. Ukupna robna razmjena SAD-a u razdoblju od 2005. do 2017. godine (u mlrd. \$)

Izvor: *International Trade Centre*, <http://www.intracen.org/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

U 2008. godini robna razmjena iznosila 3465 milijardi dolara (od toga 1300 milijardi izvoz i 2165 milijardi uvoz), a deficit -864 milijarde dolara. 2009. godine je zbog krize iznos ukupne razmjene iznosio 2659 milijardi dolara (1057 milijardi izvoz i 1602 milijardi uvoz), a deficit -545 milijardi dolara. između 2008. i 2009. godine ukupan pad u robnoj razmjeni iznosio je 806 milijardi dolara. Nakon toga je došlo do postepenog povećanja robne razmjene i 2011. godine SAD je službeno izašao iz krize te je robna razmjena bila veća nego prethodnih godina, ali uz ostvarivanje deficita u robnoj razmjeni. U razdoblju od 2012. do 2017. godine bilježen je rast u robnoj razmjeni uz male oscilacije, ali se deficit konstantno i polako povećavao, da bi 2017. godine iznosio 862 milijarde dolara, što je jedan od većih u promatranom razdoblju, i nastavio rasti.

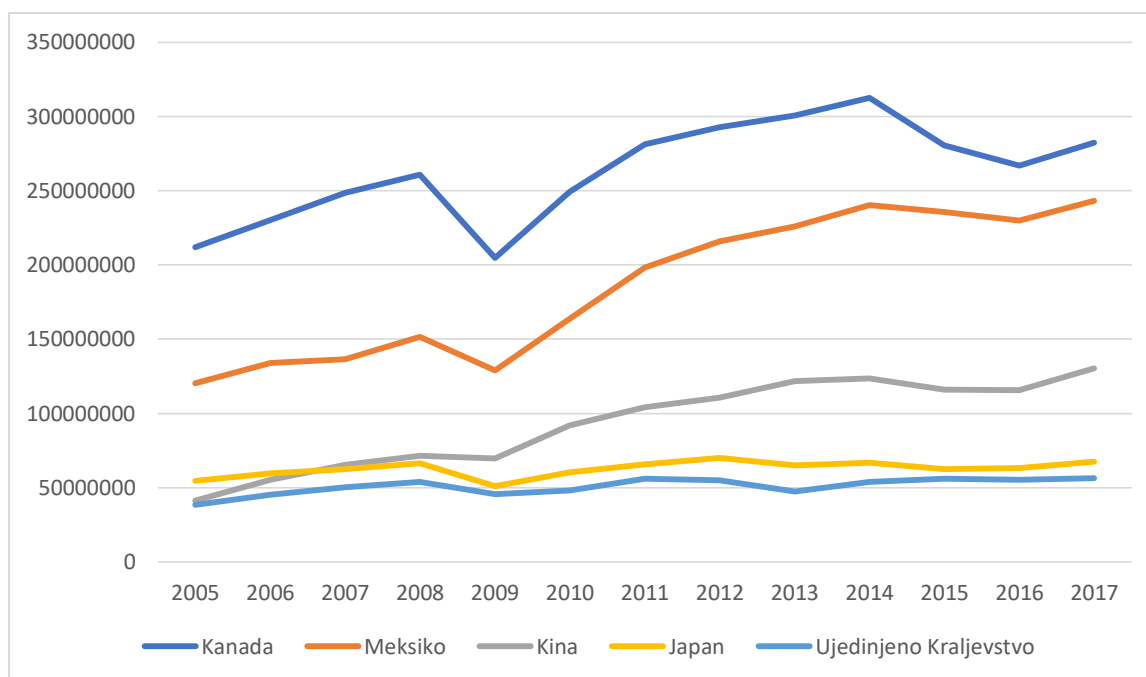
Grafikon 5. Najvažnije zemlje za uvoz SAD-a u razdoblju od 2005. do 2017. godine (u tisućama \$)

Izvor: *International Trade Centre*, <http://www.intracen.org/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

U grafikonu je vidljivo da SAD najviše proizvoda uvozi iz Kine, Meksika i Kanade (u promatranom razdoblju od 2005. do 2017. godine.). Tu su još Japan, Njemačka, Južna Koreja i Velika Britanija. Kina i Kanada konstantno bilježe rast i predvode kao najveći izvoznici u SAD, dok u razdoblju od 2014. do 2017. godine Meksiko bilježi pad po broju izvezenih proizvoda u SAD. Kao glavnog trgovinskog partnera izdvojio bih Kinu koja je u SAD do 2017. godine uvezla proizvode u vrijednosti od gotovo 481 milijardi dolara, dok su Meksiko i Kanada uvezli proizvode u vrijednosti nešto manjoj od 300 milijardi dolara.

Grafikon 6. Najvažnije zemlje za izvoz SAD-a u razdoblju od 2005. do 2017. godine (u tisućama \$)

Izvor: *International Trade Centre*, <http://www.intracen.org/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

SAD najviše izvozi u Kanadu, Meksiko i Kinu. Tu su i Japan, Velika Britanija, Njemačka i Južna Koreja. U ovom slučaju prednjače Kanada i Meksiko. U promatranom razdoblju vidi se da ima velikih oscilacija što se tiče izvoza. Prva velika oscilacija je u razdoblju od 2008. do 2010. godine, velikim djelom zbog gospodarske krize. Nakon krize izvoz nastavlja rasti do 2014. pa onda opet lagano pada do 2017. godine, tako da u 2017. godini vrijednost izvezenih proizvoda u Kanadu iznosi 282 milijardi dolara i u Meksiko 242 milijardi dolara. Što se tiče izvoza u Kinu, tu se bilježi konstantan rast, međutim to je manje nego u prve dvije zemlje i u 2017. godini je iznosilo 130 milijardi dolara.

Tablica 2. Izvoz i uvoz SAD-a u 2016. godini (u tisućama \$ i %)

Proizvodi	Izvoz (\$)	Uvoz (\$)	Izvoz (u %)	Uvoz (u %)
Svi proizvodi	1.450.457.291	2.248.208.943	100	100
Kapitalna dobra	498.190.369	776.340.390	34,35	34,53
Finalna proizvodi	370.360.971	848.712.701	25,53	37,75

Intermedijarni proizvodi	284.202.706	347.263.696	19,59	15,45
Sirovine	136.633.486	189.469.267	9,42	8,43
Životinje	25.323.208	30.605.611	1,75	1,36
Kemikalije	153.231.236	197.630.844	10,56	8,79
Hrana	115.957.720	114.136.755	8	5,08
Obuća	1.867.440	31.708.117	0,13	1,41
Gorivo	93.701.792	163.161.653	6,46	7,26
Mehanički, električni uređaji i dijelovi	348.269.097	648.032.012	24,01	28,82
Metali	63.710.602	111.068.200	4,39	4,94
Minerali	8.116.744	5.559.192	0,56	0,25
Plastika	71.637.068	76.901.038	4,94	3,42
Tekstil i odjeća	23.572.209	113.649.089	1,63	5,06
Drvo i proizvodi od drva	37.726.384	45.461.441	2,6	2,02
Ostali	507.343.785	710.294.985	34,98	31,59

Izvor: World integrated trade solution, samostalna izrada autora

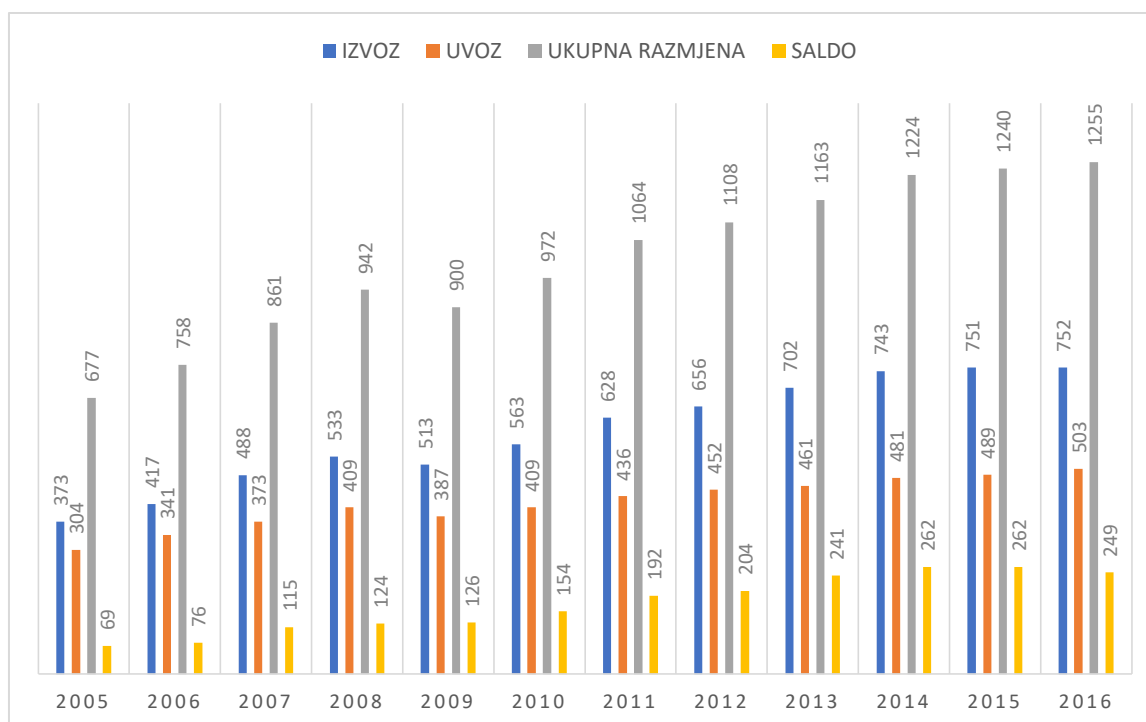
U tablici 2 detaljnije je prikazana uvezena i izvezena roba u 2016. godini. SAD najviše izvozi i uvozi kapitalna dobra (izvoz - 34,35%, uvoz - 34,53%), finalne proizvode (izvoz - 25,53%, uvoz - 37,75%) i mehaničke, električne uređaje i dijelove (izvoz - 24,01%, uvoz - 28,82%). Od toga najviše izvozi u Kanadu - 64 milijardi mehaničkih, električnih uređaja i dijelova, 100 milijardi kapitalnih dobara i 88 milijardi finalnih proizvoda. Najviše uvozi iz Kine - 231 milijardi mehaničkih, električnih uređaja i dijelova, 220 milijardi kapitalnih dobara i 217 milijardi finalnih proizvoda. Najmanje izvozi i uvozi obuću, tekstil i životinje. Vrijednost uvezenih proizvoda višestruko premašuje izvoz (uvoz - 2.248.208.943 dolara, izvoz - 1.450.457.291 dolara), što rezultira deficitom od 797 milijardi dolara.¹⁶

¹⁶ Kapitalna dobra obuhvaćaju strojeve, industrijske zgrade i postrojenja, prometna sredstva kada ne služe osobnim potrebama, sirovine, energiju, reproduksijski materijal i sl. Finalna dobra su predmet proizveden za izravnu upotrebu krajnjih potrošača

3.2. Obilježja trgovine uslugama Sjedinjenih Američkih Država

Trgovina uslugama u promatranom razdoblju od 2005. do 2016. godine između SAD-a i svijeta prikazana je grafikonom 7. Trgovina uslugama dosta je niža od robne trgovine, ali zato bilježi konstantan rast i SAD se sve više fokusira na tu djelatnost. Vidljivo je da je 2005. godine trgovina uslugama iznosila 677 milijardi dolara, međutim pozitivna stvar je suficit u bilanci tekućih transakcija od 69 milijardi dolara. Onda je do 2008. godine uslijedio stalni rast, koji je u toj godini iznosio 942 milijarde dolara ukupne razmjene i suficit od 124 milijarde dolara. Nakon toga uslijedila je kriza 2009. godine koja nije značajno uzdrmala trgovinu uslugama, ali ju je nešto smanjila i usporila rast na 900 milijardi ukupne razmjene i 126 suficit razmjene. U tom sektoru zemlja se brzo oporavila, što dokazuje graf, i nastavila s još većim rastom. Vidljivo je da se SAD sve više odlučio okrenuti vanjskoj trgovini uslugama i time djelomično zakrpati svoj deficit u robnoj razmjeni. Od 2009. do 2016. godine nema većih oscilacija i razina ukupne trgovine uslugama raste, a gotovo proporcionalno raste i suficit. Tako je u 2016. godini ukupna razmjena iznosila 1255 milijardi dolara i 249 milijardi je bio suficit. U razdoblju od šest godina (od 2010. do 2016. godine) ukupna razmjena se povećala za 283 milijardi i suficit za 95 milijardi dolara.

Grafikon 7. Trgovina usluga SAD-a i svijeta u razdoblju od 2005. do 2016. godine (u mlrd \$)

Izvor: *World Integrated Trade Solution*, <https://wits.worldbank.org/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

Sve najave ukazuju da će trgovina uslugama i dalje rasti te da će u budućnosti biti sve važniji oblik trgovine. Trgovini uslugama važnost se počela pridavati tek krajem 90-tih godina. Do tada je glavnu ulogu imala robna trgovina, dok se kao trgovina uslugama smatrao samo transport koji je često ulazio u cijenu robe koja se izvozila.

Važan događaj dogodio se 1995. godine kada je na snagu stupio GATS (engl. General Agreement on Trade in Services - GATS) kojim je definirana međunarodna trgovina uslugama prema četiri tipa nabave¹⁷:

1. Obuhvaća usluge isporuke iz jedne zemlje u drugu (npr. usluge call centra).
2. Obuhvaća potrošače ili tvrtke koje koriste uslugu u drugoj zemlji (npr. kroz međunarodni turizam).
3. Pokriva inozemno povezivanje podružnica ili podružnica za pružanje usluga u drugoj zemlji (poput banke koja osniva podružnicu u inozemstvu).
4. Pokriva individualne usluge iz svoje vlastite zemlje u pružanju usluga u drugoj (primjerice, konzultant koji putuje u inozemstvu za pružanje IT usluge).

¹⁷ „Trade in Services: The most dynamic segment of international trade“, World Trade Organization, 2015., https://www.wto.org/english/thewto_e/20y_e/services_brochure2015_e.pdf (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

Tablica 3. Struktura trgovine uslugama SAD-a u 2016. godini (u tisućama \$ i %)

Usluge	Uvoz (\$)	Izvoz (\$)	Uvoz (%)	Izvoz (%)
Sve usluge	503.052.918	752.411.202	100	100
Turističke	121.527.000	206.834.989	24,16	27,49
Transport	97.176.001	136.048.837	19,32	18,08
Ostale poslovne usluge	96.076.021	122.226.020	19,10	16,24
Osiguranje i mirovine	48.398.987	96.752.000	9,62	12,86
Autorska prava	42.743.000	84.634.000	8,50	11,25
Telekomunikacijske, računalne, i informacijske	37.526.960	37.262.000	7,46	4,95
Financijske	25.232.003	26.485.102	5,02	3,52
Državne	21.096.000	19.860.000	4,19	2,64
Usluge održavanja i popravka	8.698.967	17.742.000	1,73	2,36
Građevinske	2.562.971	2.512.782	0,51	0,33
Osobne, kulturne i rekreacijske	2.015.008	2.053.473	0,40	0,27

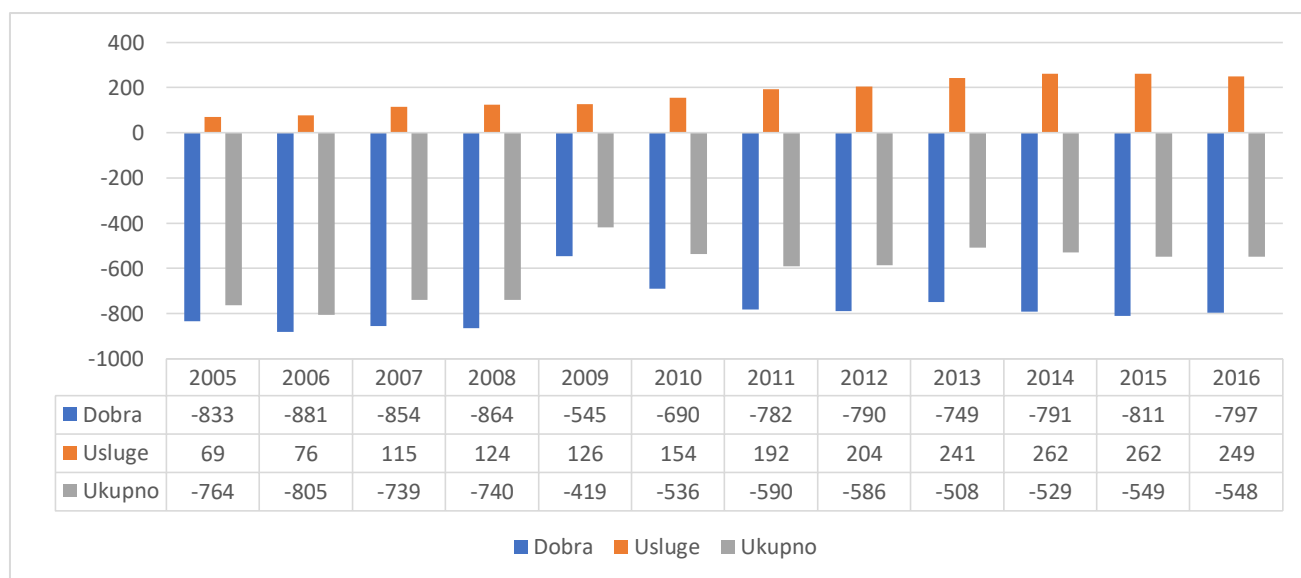
Izvor: International trade centar, samostalna izrada autora

U tablici 3. prikazane su usluge koje su bile izvezene i uvezene u 2016. godini. Najzastupljenije usluge su turističke, zatim slijede transportne i ostale poslovne usluge, a najmanje zastupljene usluge su građevinske i osobne, kulturne i rekreacijske. Vidljivo je da je znatno više usluga izvezeno nego uvezeno. Također je vidljivo da se najviše koriste turističke usluge (Tip 2) koje donose SAD-u 85 milijardi dolara suficita.

3.3. Kretanje ukupnog izvoza i uvoza Sjedinjenih Američkih Država

Grafikon 8. prikazuje vrijednost uvezenih i izvezenih proizvoda i usluga zajedno. Veći dio čini naravno robna razmjena koja je u promatranom razdoblju od 2005. do 2016. godine kontinuirano u deficitu. Jedino je trgovina uslugama u suficitu i uspijeva smanjiti ukupni deficit vanjskotrgovinske razmjene. Opet primjećujemo da razmjena uslugama i dobrima konstantno raste do 2009. godine kada je zbog krize pala na -545 milijardi dolara. Nakon toga se opet penje na -782 milijardi u 2011. godini i u ovom okviru varira do 2016. godine. Trgovina uslugama kontinuirano raste i konstantno je u suficitu.

Grafikon 8. Ukupna vanjska trgovina SAD-a (u mlrd \$)

Izvor: *World Integrated Trade Solution*, <https://wits.worldbank.org/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

Međutim, ako analiziramo udio vanjske trgovine u BDP-u onda je 2008. godine taj udio za SAD iznosio 27,2% BDP-a, dok je za na primjer Njemačku bio 83,3%, za Veliku Britaniju 57,6%, za Kanadu 71,4%, a za Japan 31,5% BDP-a¹⁸. Navedeni podaci govore da je američko gospodarstvo relativno zatvoreno u odnosu na europske zemlje i Kanadu.

¹⁸ A. E. Eckes, *U.S. Trade Issues: A Reference Handbook*, Santa Barbara, ABC-CLIO, 2009., str. 8.

4. ZAKLJUČAK

Sjedinjene Američke Države predstavljaju najveću svjetsku silu u mnogim segmentima, međutim u ovom dijelu se baziramo na vanjsku trgovinu. U vrijeme protekcionizma sve zemlje, uključujući SAD, bile su velikim dijelom zatvorene i bazirale su se samo na sebe, imale su visoke carine na uvoznju robu i smatrale su da tako štite svoje gospodarstvo. Nakon velike krize 20-tih i 30-tih godina prošlog stoljeća SAD je shvatio da treba otvoriti vrata svjetskoj razmjeni. Tome doprinosi potpisivanje GATT-a i kasnije osnivanje Svjetske trgovinske organizacije.

Nakon Zakona o proširenju trgovine 1962. godine SAD je kreirao mehanizme kojima se donose odluke vezane za vanjsku trgovinu. U taj mehanizam spadaju Odbor za trgovinsku politiku, Grupa za praćenje trgovinske politike i Nacionalno gospodarsko vijeće. Glavnu ulogu vodi Nacionalno gospodarsko vijeće pod ingerencijom predsjednika države. Predsjednik ima najvažniju ulogu u vanjskoj trgovini. Od 80-tih do danas većina predsjednika SAD-a vodila je otvorenu vanjsku politiku, sve do 2017. godine kada je na tu funkciju došao Donald Trump koji je napravio radikalnan zaokret. Predsjednik Trump smatra da je većina do sada sklopljenih sporazuma loša za SAD i prijeti izlaskom iz njih.

U dijelu u kojem je provedena analiza razmjene robom i uslugama SAD-a od 2005. godine do 2017. godine vidljivo je da najveći dio čini robna razmjena, koja konstantno raste, dok je trgovina uslugama po vrijednosti niža od trgovine robama, ali bilježi konstantan rast. U robnoj razmjeni SAD bilježi deficit, a u trgovini uslugama suficit. Trgovati uslugama počelo se tek 90-tih godina, do kada se uslugom smatrao samo transport (koji je većinom ulazio u cijenu proizvoda), dok robna razmjena postoji već stoljećima. Ukupna trgovinska razmjena SAD-a je u velikom deficitu u velikoj mjeri zbog Kine, koja je zbog jeftine radne snage postala lider u izvozu i druge zemlje se ne mogu mjeriti s njom, pa tako ni SAD-e. S obzirom na robnu razmjenu SAD najviše uvozi i izvozi kapitalna dobra, finalna dobra, intermedijarne proizvode, mehaničke i elektroničke uređaje, S obzirom na usluge najviše se trguje turističkim, transportnim i poslovnim uslugama.

SAD najviše trguje s Kanadom i Meksikom zbog sporazuma NAFTA, kojeg su sklopili 1994. godine, i zbog faktora kao što su blizina i veličina tržišta. Većina ekonomista smatra da je NAFTA pozitivno utjecala na ekonomiju SAD-a, iako ima i mnogih kritika. Realno zbog veće trgovine između tih zemalja neka su radna mjesta nestala i stvorila se nova koja su efikasnija. Što je najvažnije smanjila se cijena proizvoda i usluga za krajnje korisnike i u nekim dijelovima se povećala kvaliteta. Uvijek ima i negativnih strana, ali NAFTA je pozitivno utjecala na ekonomiju triju zemalja. Sada se još vode pregovori s EU-om oko TTIP-a koji je u petnaestoj rundi pregovora, ali zbog američkog predsjednika Trumpa i pregovora koji se vode iza zatvorenih vrata još je sve neizvjesno. Sporazum TPP sklopio je 2016. godine američki predsjednik Obama, kojemu je jedan od glavnih ciljeva bio smanjenje trgovinske moći Kine, no predsjednik Trump odlučio je izaći iz sporazuma jer smatra da je loš. Ostale zemlje sada vode pregovore da zadrže sporazum bez SAD-a.

LITERATURA

KNJIGE:

1. Andrijanić, I., *Vanjska trgovina*. Drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Zagreb, Mikrorad, 2001.
2. Eckes, A. E., *U.S. Trade Issues: A Reference Handbook*, Santa Barbara, ABC-CLIO, 2009.
3. Grgić, M. i V. Bilas, *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares plus, 2008.
4. Matić, B., *Međunarodno poslovanje*, Zagreb 2004.
5. Pertot, V. i D. Sabolović, *Međunarodna Trgovinska Politika - tržišna intervencija u međunarodnoj razmjeni*. 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne Novine d.d., 2004.

INTERNET IZVORI:

1. Angeles Villarreal, M. i I. F. Fergusson, „The North American Free Trade Agreement (NAFTA)“, *Federation of American Scientists*, 24. svibanj 2017., <https://fas.org/sgp/crs/row/R42965.pdf>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).
2. „Foreign Direct Investment in The United States“, *Economics & Statistics Administration*, listopad 2013., http://www.esa.doc.gov/sites/default/files/Foreign-Direct-Investment-in-the-United-States-October-2013_0.pdf, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
3. Franck, T., „Trump: ‘Trade Wars Are Good, and Easy to Win’“, *CNBC*, 2. ožujak 2018., <https://www.cnbccom/2018/03/02/trump-trade-wars-are-good-and-easy-to-win.html>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
4. *International Trade Centre*, <http://www.intracen.org>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
5. McBride, J. i M. Aly Sergie, „NAFTA's Economic Impact“, *Council on Foreign Relations*, 2017., <https://www.cfr.org/backgrounder/naftas-economic-impact>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
6. „Principles of the Trading System“, *World Trade Organization*, https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm#seebox, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

7. Singh, H. V., „Donald Trump’s Trade War: A Disruptive Approach to Trade Policy”, *Brookings*, 9. ožujak 2018., <https://www.brookings.edu/opinions/donald-trumps-trade-war-a-disruptive-approach-to-trade-policy/>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).
8. „Summary of the Trans-Pacific Partnership Agreement“, *Office of The United States Trade Representative*, listopad 2015., <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2015/october/summary-trans-pacific-partnership>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
9. „The World Fact Book“, *Central Intelligence Agency*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>, (pristupljeno 9 srpanj 2018.).
10. Timmons, H., „Five US jobs will be lost for every new one created by Trump's steel tariffs“, *Quartz*, 5. ožujak 2018., <https://qz.com/1221912/trump-tariffs-five-us-jobs-will-be-lost-for-every-new-one-created-by-trumps-steel-tariffs/>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
11. „Trade Policy“, *Economy Watch*, 29. lipanj 2010. <http://www.economywatch.com/international-trade/trade-policy.html>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
12. „Trade in Services: The most dynamic segment of international trade“, *World Trade Organization*, 2015., https://www.wto.org/english/thewto_e/20y_e/services_brochure2015_e.pdf (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
13. „Transatlantic Trade and Investment Partnership“, *European Commission*, rujanj 2013., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/september/tradoc_151787.pdf, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
14. „Transportation and Trade“, *US Department of Transportation*, <https://www.transportation.gov/policy/international-policy-and-trade/transportation-trade>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
15. „President Donald Trump wants tariffs on steel and aluminium“, *The Economist*, 2 ožujak 2018., <https://www.economist.com/finance-and-economics/2018/03/02/president-donald-trump-wants-tariffs-on-steel-and-aluminium>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).

16. Revesz, R., „TTIP: More than 130,000 people urge Barack Obama to kill controversial trade deal during UK visit“, *Independent*, 19. travanj 2018., <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/ttip-more-than-130000-people-urge-barack-obama-to-kill-controversial-trade-deal-during-uk-visit-a6991286.html>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
17. „U.S. Economic Outlook“, *FocusEconomics*, 26. lipanj 2018., <https://www.focus-economics.com/countries/united-states>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
18. „Withdrawal of the United States From the Trans- Pacific Partnership Negotiations and Agreement“, *Federal Register*, 23 siječanj 2017., <https://www.federalregister.gov/documents/2017/01/25/2017-01845/withdrawal-of-the-united-states-from-the-trans--pacific-partnership-negotiations-and-agreement>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
19. *World Integrated Trade Solution*, <https://wits.worldbank.org>, (pristupljeno 9. srpanj 2018.).
20. *World Tariff Profiles 2008*, Ženeva, World Trade Organization and International Trade Centre UNCTAD/WTO, 2008., https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tariff_profiles08_e.pdf, (pristupljeno 9. srpnja 2018.):

SAŽETAK

Predmet ovog završnog rada su obilježja vanjske trgovine SAD-a. Rad se sastoji od uvodnih i zaključnih riječi, obuhvaća analizu gospodarstva SAD-a u razdoblju od 2005. do 2016. godine, trgovinsku politiku SAD-a i obilježja vanjske trgovine SAD-a.

U analizi gospodarstva SAD-a promatra se kretanje BDP-a, BDP po stanovniku, inflacija, tekući račun u BDP-u i javni dug u BDP-u u razdoblju od 2005. do 2016. godine. Također se kratko spominje velika kriza koja je započela u toj zemlji krajem 2008. godine.

Vanjska trgovina je gospodarska djelatnost koja obuhvaća razmjenu proizvoda i usluga s inozemstvom. Uz vanjsku trgovinu glavnu značajku ima i trgovinska politika SAD-a, kao jednog od lidera svjetske trgovinske razmjene i najveće ekonomije. SAD ima mehanizam kojim se donose odluke vezane za vanjsku politiku koji se sastoji od Odbora za trgovinsku politiku (engl. Trade Policy Staff Committee - TPSC), Grupe za praćenje trgovinske politike (engl. Trade Policy Review Group - TPRG) i Vijeća nacionalnog gospodarstva (engl. National Economic Council), koje donosi konačne odluke. Rad zatim razmatra i analizira prednosti i nedostatke glavnih trgovinskih sporazuma SAD-a. Dolaskom predsjednika Donalda Trumpa na vlast 2017. godine dolazi do zaokreta u trgovinskoj politici SAD-a te se 2018. godine uvode carine na aluminij i čelik.

Zadnji dio rada analizira trgovinu robom i uslugama SAD-a u razdoblju od 2005. do 2016. godine. Zemlje s kojima SAD najviše trguje su Kina, Kanada, Meksiko i Europska unija. U radu je napravljena detaljna analiza izvoza i uvoza roba i usluga prema vrijednosti, strukturi i partnerima.

Ključne riječi: SAD, Vanjska trgovina, Trgovinska politika, Trgovinski sporazumi

SUMMARY

The topic of this final thesis is features of US foreign trade. The thesis consists of an introduction, an analysis of the US economy in the period between 2005 and 2016, US trade policy, features of US foreign trade and the closing words.

The analysis of the US economy examines the GDP, GDP per capita, inflation, current account in GDP and public debt in GDP for the period between 2005 and 2016. The Great Financial Crisis that began in that country in late 2008 is also mentioned briefly.

Foreign trade is an economic activity that encompasses exchange of products and services across international borders. In addition to foreign trade, the emphasis is put on the trade policy of the US, as one of the leaders in trade and the largest economy. The US has a mechanism for making decisions related to foreign policy that consists of the Trade Policy Committee (TPSC), the Trade Policy Review Group (TPRG) and the National Economic Council (NEC), which makes final decisions. The advantages and disadvantages of the main US trade agreements are analyzed next. Since Donald Trump became President of the US in 2017, there has been a turnaround in the US trade policy and tariffs on aluminum and steel were introduced in 2018.

The final part of this thesis analyzes US trade in goods and services in the period between 2005 and 2016. The countries the US trades with the most are China, Canada, Mexico and the European Union. The thesis includes a detailed analysis of export and import of goods and services according to value, structure and partners.

Keywords: USA, Foreign Trade, Trade Policy, Trade Agreements